

اثر انگیزه تعلق بر رفتار جامعه‌پسند: نقش میانجی همدلی و خودکارآمدی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۳/۵

ابوالقاسم یعقوبی^{۱*}

سحر محمدی^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: رفتار جامعه‌پسند شامل رفتارهایی مانند همدلی، نوع دوستی و همکاری با هدف سود رساندن به دیگران است که ارتقاء سطح این رفتار باعث آسان‌تر شدن تعاملات و بهزیستی جامعه می‌شود، لذا هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی بود.

روش: روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا همدان بود که با توجه به جدول مورگان، حجم نمونه ۳۸۰ نفر برآورد شد که با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مقیاس انگیزه تعلق کوادرادو و همکاران (۲۰۱۶)، مقیاس رفتار جامعه‌پسند، کاپرازا و همکاران (۲۰۰۵)، مقیاس همدلی آلبیرو و همکاران (۲۰۰۹) و خودکارآمدی شرر و همکاران (۱۹۸۲) بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، اثر انگیزه تعلق بر همدلی ($\beta = ۰/۳۲, p < ۰/۰۱$) و خودکارآمدی ($\beta = ۰/۲۷, p < ۰/۰۱$) معنادار است. اثر خودکارآمدی ($\beta = ۰/۳۰, p < ۰/۰۱$) و همدلی ($\beta = ۰/۳۷, p < ۰/۰۱$) بر رفتارهای جامعه‌پسند نیز معنادار است. همچنین اثرات غیرمستقیم انگیزه تعلق از طریق همدلی ($Z = ۷/۹۲, p < ۰/۰۱$) و خودکارآمدی ($Z = ۵/۲۷, p < ۰/۰۱$) بر رفتار جامعه‌پسند معنادار بودند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج می‌توان گفت، انگیزه تعلق، همدلی و خودکارآمدی اثر معناداری بر رفتارهای جامعه‌پسند دانشجویان دارند؛ بنابراین جهت افزایش این رفتارها می‌توان آموزش‌هایی جهت افزایش سطح خودکارآمدی، انگیزه تعلق و همدلی در محیط آموزشی مورد توجه قرار داد.

کلمات کلیدی: همدلی، خودکارآمدی، انگیزه تعلق، رفتار جامعه‌پسند

۱. استاد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

* نویسنده مسئول: yaghobi41@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

The Effect of Affiliation Motivation on Prosocial Behavior: The Mediating Role of Empathy and Self-Efficacy

Abolghasem Yaghoobi^{1*}

Sahar Mohammadi²

Original Article

Abstract

Introduction: Prosocial behaviors include behaviors such as empathy, altruism, cooperation with the aim of benefiting others, which improve the level of this behavior to facilitate interactions and the well-being of the community. so the purpose of this study is to investigate the relationship between affiliation motivation and prosocial behavior was mediated by empathy and self-efficacy.

Method: The research method was descriptive and correlational. The statistical population included students of Bu Ali Sina University of Hamadan. The sample size was 380 students who were selected using cluster random sampling method. Research instruments included Cuadrado et al.'s (2016) affiliation motivation, the Caprara et al. (2005) prosocial behavior, the Albiro et al. (2009) empathy, and Scherer et al. (1982) self-efficacy scales. Structural equation analysis method was used to analyze the data.

Results: The results showed that the direct effect of affiliation motivation on empathy ($p < 0.01$, $\beta = 0.32$) and self-efficacy ($p < 0.01$, $\beta = 0.27$) was significant. The direct effect of self-efficacy ($p < 0.01$, $\beta = 0.30$) and empathy ($p < 0.01$, $\beta = 0.37$) on prosocial behaviors is also significant. The results showed that the indirect effects of affiliation motivation through empathy ($p < 0.01$, $Z = 7.92$) and self-efficacy ($p < 0.01$, $Z = 5.27$) on prosocial behavior were significant.

Conclusion: Based on the results, concluded that affiliation motivation, empathy and self-efficacy have a significant effect on student prosocial behaviors, so to increase these behaviors, trainings to increase self-efficacy, affiliation motivation and empathy in the educational environment can be considered.

Keywords: Empathy, Self-Efficacy, Affiliation Motivation, Prosocial Behavior

1. Professor, Department of Psychology, Bu Ali Sina University, Hamedan, Iran *Corresponding Author: yaghoobi41@yahoo.com

2. MA Student in Educational Psychology, Department of Psychology, Bu Ali Sina University, Hamedan, Iran

مقدمه

انسان‌ها با وجود اینکه بر اساس نیازهای خود به دنبال جذب منافع فردی هستند، ولی در زندگی خود به صورت رسمی یا غیررسمی با اجتماعات، گروه‌ها، سازمان‌ها و به طور کلی انسان‌های دیگر سر و کار دارند (کوادرادو، تابرنرو، استاینل^۱، ۲۰۱۶). در موقعیت‌های مختلف، منافع فردی و منافع جمعی افراد باهم برخورد می‌کنند و در چنین موقعیت‌هایی ناچار به انتخاب هستند. در این موقعیت‌ها، فرد باید در عین حال که به هویت و شخصیت مستقل خود تأکید دارد، منافع و انعطاف‌پذیری دیگران را نیز در نظر بگیرد. او همواره باید یاد بگیرد که چگونه در جمع زندگی کند و در عین حال نیازهای خود را نیز تأمین کند (کارلو، پادیللا-والکر، نیلسون^۲، ۲۰۱۵). در فرایند یادگیری رفتارهای جامعه‌پسند افراد به مرور در می‌یابند که در راستای دستیابی به اهداف فردی، نمی‌توانند اجتماع را نادیده بگیرند و با مفاهیمی مانند دیگرخواهی، نوع دوستی، تعلق به گروه و همدلی روبرو شده و سعی در درک آنها دارند (خطیبی و یوسفی، ۱۳۹۹).

رفتار جامعه‌پسند، رفتاری اجتماعی و مطلوب است که به شکلی داوطلبانه انجام می‌شود. هدف اصلی این رفتار، رفاه دیگران، مراقبت کردن از دیگران، کمک به دیگران و همچنین به اشتراک‌گذاری اطلاعات و منابع است (هاستین، اوتندال و سالیوان^۳، ۲۰۰۷؛ کنترراس-هوئرتا، لاکوود، برد، اپس، کروکت^۴، ۲۰۲۰). با وجود تعریف‌های متفاوت برای رفتارهای جامعه‌پسند، یک پایه‌ی مشترک بین همه تعاریف وجود دارد و آن این است که این رفتارها به عنوان رفتارهایی که در جهت کمک و نفع رساندن به دیگران انجام می‌شود، تعریف می‌شوند. این رفتار، غالباً به صورت کمک‌کردن، همکاری کردن، قرض دادن یا سهمیم شدن، آرام کردن دیگران، اهدا کردن کالا یا پول، فعالیت‌های داوطلبانه، حمایت از افراد دیگر در شرایط خطر، مراقبت از دیگران، همدلی و همدردی توصیف می‌شوند (کارلو، مستری، سمپر، تور، آرمنتا^۵، ۲۰۱۱). رفتارهای جامعه‌پسند را می‌توان از مطلوب‌ترین کیفیت‌های ماهیت انسان دانست طوری که این رفتارها در نقش یک مؤلفه مهم برای تحقق رشد افراد به ویژه در زمینه‌های اخلاقی و اجتماعی شناخته می‌شوند (شیخ‌الاسلامی، ترکمن‌ملایری، ۱۳۹۶). در واقع رفتار جامعه‌پسند، در برگیرنده ویژگی‌هایی همچون یاری به دیگران، توجه همدلانه، مهربانی، همکاری و فعالیت‌های داوطلبانه است (نافو-نوام، اوزفسکی، ایسرل، داویدو، ژان-واکسلر^۶، ۲۰۱۵).

انگیزه‌ی تعلق یکی از پنج نیاز سلسله مراتب مازلو است که شامل وابستگی، تعلق خاطر، عشق و عاطفه است. به عقیده مزلو این نیازها کمتر از نیازهای فیزیولوژیکی و نیازهای امنیتی، اساسی هستند.

1. Cuadrado, Tabernero & Steinel
2. Carlo, Padilla-Walker & Nielson
3. Hastings, Utendale & Sullivan
4. Contreras-Huerta, Lockwood, Bird, Apps & Crockett
5. Carlo, Mestre, Samper, Tur & Armenta
6. Knafo-Noam, Uzefovsky, Israel, Davidov & Zahn-Waxler

روابط دوستانه، وابستگی عاطفی و روابط خانوادگی به ارضاء این نیازها کمک می‌کند. عضویت در گروه‌های اجتماعی، محلی و مذهبی نیز چنین اثری دارد (خدایپناهی، ۱۳۹۸). بر اساس نظریه مازلو (۱۹۸۱)، انگیزه‌ی تعلق در واقع پس از نیازهای فیزیولوژیکی و نیازهای ایمنی که سطوح اولیه در سلسله مراتب نیازها هستند، قرار دارد. از نظر مازلو، نیاز به روابط بین فردی، در نهایت منجر به انجام رفتاری همچون دوستی و صمیمیت با دیگران، اعتماد کردن به آنها و احساس تعلق کردن به گروه آنها می‌شود. انگیزه تعلق یک نیاز و خواست است که فرد به برقراری ارتباط با دیگران، یکی شدن با گروه و میل به متصل بودن دارد. بر اساس این انگیزه، فرد احساس نیاز یا احساس کمبود و محرومیت از بودن در اجتماع را تجربه می‌کند، سپس خواست را به دنبال می‌آورد و موجب تنش و کنش به سوی هدفی می‌شود که محصول آن، رفتار نیل به هدف اجتماعی شدن است. توالی این فرآیند ممکن است منجر به ارضای نیاز شود. به این ترتیب، انگیزه تعلق موجب تشویق و تحریک فرد به انجام کار یا رفتار به سمت گروه می‌شود (گنجی، ۱۳۹۳).

از دیدگاهی دیگر انگیزه تعلق تمایل به برقراری ارتباط اجتماعی یا تمایل به وابستگی است؛ انگیزه تعلق باعث می‌شود افراد به دنبال روابط بین فردی مثبت باشند (زاسکودنا، سیمک، ملکیک^۱، ۲۰۱۳). انگیزه تعلق بالا نشان دهنده احساس قوی وابستگی متقابل اجتماعی است که در پی آن افراد با انگیزه وابستگی بالا تمایل دارند به جامعه خود و یا به نفع گروهی که به آن تعلق دارند عمل کنند و از این طریق این انگیزه نقش مهمی در ارتقا رفتارهای گروهی و جامعه-پسند دارد (باومیسستر و لیری^۲، ۱۹۹۵؛ دی‌وال و ریچمن^۳، ۲۰۱۱؛ وان در گراف، کارلو، کروستی، کوت و برانجی^۴، ۲۰۱۸). با این حال به نظر می‌رسد افراد طرد شده نیز وقتی که فرصتی برای ارتباط با دیگران می‌بینند تمایل به انجام رفتار جامعه‌پسند دارند. بدین ترتیب انگیزه تعلق در پیش‌بینی رفتارهای جامعه‌پسند موثر است (کارلو و همکاران، ۲۰۱۱).

رفتارهایی که از طریق تغییر تمرکز و توجه فرد به نیازهای خود و همچنین موجب تشویق و ترغیب و تمرکز فرد در پاسخ‌گویی و برآورده کردن نیازهای دیگران می‌گردد، می‌تواند از عوامل موثر بر روی رفتارهای جامعه‌پسند باشد (بری و براون^۵، ۲۰۱۷؛ هولزل، لازار، گراد، شومن-اولیویر، ویگو، اوت^۶، ۲۰۱۱).

ارتقاء سطح رفتار جامعه‌پسند که به شکل یک محدوده وسیع از رفتارها، شامل رفتار کمک‌کننده، نوع دوستی، همکاری و اتحاد با هدف سود رساندن به دیگر مردم، تعریف می‌شود (ون ریزین، روست، بیگلان^۷، ۲۰۲۰؛ وینستین و رایان^۱، ۲۰۱۰)، در گروه‌ها و جوامع، افراد را به سمت

1. Zaskodna, Simek & Mlcak
2. Baumeister & Leary
3. DeWall & Richman
4. Van der Graaff, Carlo, Crocetti, Koot & Branji
5. Berry & Brown
6. Holzel, Lazar, Gard, Schuman-Olivier, Vago & Ott
7. Van Ryzin, Roseth & Biglan

توسعه شبکه‌ها تشویق می‌کند که باعث آسان‌تر شدن همکاری‌ها، بهزیستی و محیط و جامعه سالم‌تر می‌شود. بنابراین این نکته مهم به نظر می‌رسد که اهداف انگیزشی و همچنین عوامل موثر متفاوت بر رفتار جامعه‌پسند را تحلیل کنیم (کوادرادو و همکاران، ۲۰۱۶). که از جمله این عوامل می‌توان به متغیرهای همدلی^۲ و خودکارآمدی^۳ اشاره کرد.

همدلی، توانایی تصویرسازی خود به جای دیگری و فهم احساسات، تمایلات و ایده‌های فرد دیگر است. وقتی همدلی وجود داشته باشد، ما می‌توانیم وضعیت ذهنی فرد مقابل خود را خیلی سریع تجربه کنیم. یعنی وقتی از دیدگاه او به جهان بنگریم، می‌توانیم بر اساس درک خودمان از دنیای اطراف، به وضعیت ذهنی فرد مقابل در این لحظه، پی ببریم (کی‌ورستین^۴، ۲۰۱۵). افراد بدون همدلی، درگیر ویژگی‌های شخصیتی مثل قساوت، خودمحوری و ضداجتماعی بودن خواهند شد (وایت^۵، ۲۰۱۴؛ پادیلا-والکر، کریستسن^۶، ۲۰۱۱). از نظر داویدو و بن‌فیلد^۷ (۲۰۱۵) همدلی یکی از عوامل موثر و حیاتی است که رفتار جامعه‌پسند را تحت تاثیر قرار می‌دهد و با برانگیزاندن رفتارهای یاری‌رسان، تمایل افراد برای بالا بردن رفاه دیگران را انعکاس می‌دهد. رفتار اجتماع‌گرا مخصوصا در شکل نوع‌دوستانه می‌تواند مبتنی بر همدلی باشد. پاسخ‌های همدلانه یک عنصر ضروری در عملکرد اجتماعی مناسب به شمار می‌آید و نقش مهمی در رفتارهای اجتماعی دارد (ونتزل^۸، ۲۰۱۴). دیکتی، بارتال، اوزفسکی، نافو-نوام^۹ (۲۰۱۶) و نظام و رضایی (۱۳۹۷) نیز بر ارتباط بین همدلی و رفتار جامعه‌پسند تاکید کرده و این دو متغیر را در ارتباط مستقیم با هم معرفی می‌کنند. همچنین همدلی رفتارهای اخلاقی را در فرد فعال می‌کند و باعث می‌شود فرد برای ورود به موقعیت‌های اجتماعی برانگیخته شود و در نتیجه نقش همدلی در انجام رفتارهای مطلوب جامعه‌پسند می‌تواند قابل توجه باشد (گیلبرت، ۲۰۱۵؛ داویدو و بن‌فیلد، ۲۰۱۵). عامل دیگری که با رفتار جامعه‌پسند ارتباط دارد، خودکارآمدی است.

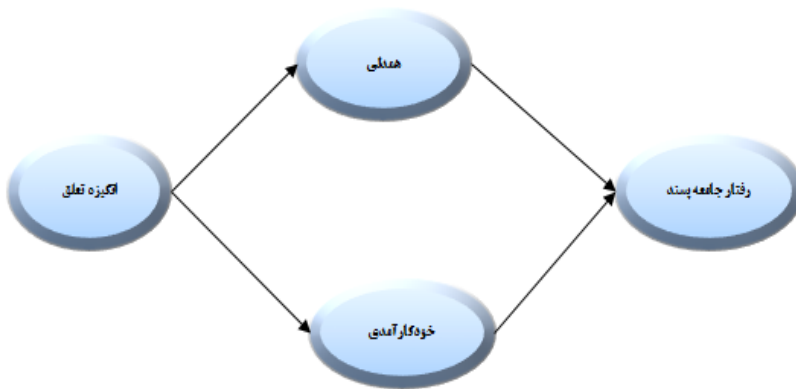
خودکارآمدی بر اساس نظریه اجتماعی شناختی بندورا^{۱۰} (۲۰۰۶) به شکل درک فرد از توانایی‌های خود برای رسیدن به موفقیت تعریف می‌شود. خودکارآمدی در واقع درک از توانایی‌ها در یک فرد برای انجام دادن کارهای مشخص و ویژه است (گوادیانو و هربرت^{۱۱}، ۲۰۰۶). به طور کلی، بندورا خودکارآمدی را یکی از فرایندهای شناختی می‌داند که از طریق آن بسیاری از رفتارهای اجتماعی خود و بسیاری از خصوصیات شخصی را گسترش می‌دهیم. باورهای

1. Weinstein & Ryan
2. Empathy
3. self-efficacy
4. Kiverstein
5. White
6. Padiilla-Walker & Christensen
7. Dovidio & Banfield
8. Wentzel
9. Decety, Bartal, Uzefovsky & Knafo-Noam
10. Bandura
11. Gaudiano & Herbert

خودکارآمدی بر انتخاب تکلیف، تلاش، استقامت، امتناع و پیشرفت افراد تأثیر می‌گذارد (هیل^۱، ۲۰۱۴؛ چرچیا و سینگر^۲، ۲۰۱۷). پایین بودن باورهای خودکارآمدی در افراد، عزم و اراده آنها را سست و عملکردشان را مختل می‌کند (پگورو و شافر^۳، ۲۰۱۵). این باورهای خودکارآمدی برای هر فرد در خلال زمان با تجربه تحول می‌یابند و تحول چنین باورهایی از کودکی شروع شده، در سراسر زندگی ادامه می‌یابد و عواملی مانند خانواده، دوستان و همسالان، عوامل مرتبط با مدرسه، تغییرات رشدی و تفاوت‌های جنسیتی در آن مؤثرند (پاجارس و شانک^۴، ۲۰۰۱). بر اساس پژوهش‌هایی که صیدی، صفاری‌نیا و احمدیان (۱۳۹۸)، کارلو، پادیل-والکر و نیلسون (۲۰۱۵)، تابارس^۵ (۲۰۱۹) و چنگ، یی، زونگ، ژانگ، هیو، کیویی و همکاران (۲۰۲۰) انجام دادند، خودکارآمدی فرد را تشویق می‌کند که به سمت رفتارهایی همچون کمک به دیگران، اشتراک‌گذاری و مشارکت با دیگران حرکت کند و در نتیجه باعث جلوگیری از بی‌تفاوتی اخلاقی می‌شوند که در واقع رفتارهای جامعه‌پسند را تشویق می‌کند.

با توجه به مطالب گفته شده، با اینکه رابطه بین رفتار جامعه‌پسند و عوامل مرتبط با آن در پژوهش‌های دیگری مورد بررسی بوده است، اما روابط مطرح شده از طریق متغیرهای میانجی از اهداف اصلی این پژوهش بود تا مشخص شود رابطه بین این عوامل به طور مستقیم و همچنین به طور غیرمستقیم از طریق متغیر میانجی، چگونه است و آیا متغیرهای همدلی و خودکارآمدی می‌توانند رابطه بین انگیزه تعلق را با رفتار جامعه‌پسند واسطه‌گری نمایند؟ در واقع بر اساس خلاء موجود در پژوهش‌ها، پژوهش حاضر در پی تعیین رابطه بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی است. مدل این پژوهش در شکل ۱ نشان داده شده است.

1. Hill
2. Chierchia & Singer
3. Peguero & Shaffer
4. Pajares & Schunk
5. Tabares
6. Cheng, Ye, Zhong, Zhang, Hu, Cui et al

شکل ۱: مدل پیشنهادی ارتباطی بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی

روش

پژوهش حاضر از نوع طرح‌های همبستگی است که در آن رابطه بین متغیرهای پژوهش با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد آزمون قرار می‌گیرد. جامعه آماری در پژوهش حاضر، کلیه دانشجویان دانشگاه بوعلی‌سینا همدان بود. حجم نمونه برابر با ۳۸۰ نفر و برای انتخاب آن از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. به این که صورت که ابتدا از بین دانشکده‌های مختلف، ۵ دانشکده به طور تصادفی انتخاب شده، سپس در هر دانشکده به طور تصادفی ۴ کلاس انتخاب و همه دانشجویان آن کلاس‌ها در پژوهش شرکت کردند. لازم به ذکر است که به دلیل شیوع بیماری کرونا و عدم تشکیل کلاس‌های حضوری جهت تکمیل پرسش‌نامه‌ها از فضای مجازی از قبیل درس افزار دانشگاه، واتس‌آپ و تلگرام استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

الف) مقیاس رفتار جامعه‌پسند^۱: این مقیاس توسط کاپرارا، استکا، زلی و کاپانا^۲ (۲۰۰۵) ساخته شده و دارای ۱۶ گویه است که این مقیاس ۱۶ سوال در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از هرگز (۱) تا همیشه (۵) دارد. کمترین نمره ۱۶ و بالاترین نمره ۸۰ است. کاپرارا و همکاران (۲۰۰۵) با استفاده از نظریه سوال-پاسخ سوالات پرسشنامه را بررسی کردند و نتایج نشان داد که همه سوالات از قدرت تشخیص و تمیز مناسب برخوردار هستند. در ایران بیجاری (۱۳۸۳) این مقیاس را ترجمه و استفاده کرده است. بر اساس مطالعه مقدماتی در بین گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران این مقیاس دارای اعتبار ۰/۹۱ درصدی است و روایی درونی مقیاس از طریق همبستگی سوالات با نمره کل پرسشنامه معادل

1. Prosocial Behavior Scale

2. Caprara, Steca, Zelli & Capanna

۰/۵۹ بود. همچنین پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ بدست آمد (بیجاری، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۹۴ بدست آمد.

(ب) مقیاس انگیزه تعلق^۱: این مقیاس توسط کوادرادو و همکاران (۲۰۱۶) برای ارزیابی انگیزه تعلق تدوین شده است. این ابزار ۶ سوال در طیف ۷ درجه ای لیکرت دارد. کمترین نمره ۶ و بالاترین نمره ۴۲ است. سوال ۲ نمره‌گذاری معکوس دارد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی این مقیاس نشان داده که تک عاملی است و تک عامل ۶۳ درصد واریانس کل را تبیین کرد. پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ نیز ۰/۸۷ بدست آمده است. این مقیاس توسط پژوهشگران مطالعه حاضر ترجمه شده و روایی محتوایی از طریق نظرات اساتید روان‌شناسی و علوم تربیتی (۱۰ نفر) با آزمون لاوشه بررسی و ضریب روایی محتوایی مقیاس معادل ۰/۸۸ بدست آمد. در بررسی روایی سازه نیز نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد همه گویه‌ها با سازه اصلی ارتباط معناداری داشتند ($CFI= ۰/۹۷$, $RMSEA= ۰/۰۴۷$) داشتند $GFI= ۰/۹۵$, $X^2/df= ۲/۲۱$. پایایی نیز به روش آلفای کرونباخ برای مقیاس ۰/۸۶ بدست آمد (محمدی، ۱۴۰۰).

(ج) مقیاس خودکارآمدی عمومی^۲: این مقیاس توسط شرر، مادوکس، مرکاندانت، پرتیس-دان، جاکوب و راجرز^۳ (۱۹۸۲) ساخته شده است. مقیاس خودکارآمدی شرر دارای ۱۷ ماده ۵ گزیده-ای است که به هر ماده از ۱ تا ۵ امتیاز تعلق می‌گیرد. گویه‌های ۲-۴-۵-۶-۷-۱۰-۱۱-۱۲-۱۴-۱۶-۱۷ معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. بدین ترتیب بالاترین نمره ۸۵ و پایین‌ترین نمره ۱۷ است. شرر و همکاران (۱۹۸۲) اعتبار محاسبه شده از طریق آلفای کرونباخ برای خودکارآمدی عمومی را ۰/۷۶ ذکر کرده است. در پژوهشی که به منظور بررسی اعتبار و روایی این مقیاس توسط براتی انجام گرفت، مقیاس بر روی ۱۰۰ آزمودنی که دانش‌آموزان سوم دبیرستان بودند اجرا شد؛ همبستگی (۰/۶۱) به دست آمده از دو مقیاس عزت نفس و خودارزیابی با مقیاس خودکارآمدی در جهت تأیید روایی سازه این مقیاس بود. ضریب پایایی برای این مقیاس در تحقیق اعرابیان و همکاران (۱۳۸۳) برابر با ۰/۷۴ به دست آمد (زارع و عبدالله‌زاده، ۱۳۹۱).

(د) مقیاس همدلی^۴: در این پژوهش از مقیاس همدلی آلبیرو و همکاران (۲۰۰۹) استفاده شد. این مقیاس ۲۰ سوال از نوع لیکرت ۵ درجه‌ای و از دامنه ۱ (کاملاً موافق) تا ۵ (کاملاً مخالف) دارد. این مقیاس دو بعد شناختی و عاطفی همدلی را مورد بررسی قرار می‌دهد. روش نمره‌گذاری سوالات (۱، ۶، ۷، ۸، ۱۳، ۱۸، ۱۹، ۲۰) معکوس است. آلبیرو و همکاران (۲۰۰۹) نیز پایایی کل مقیاس را به روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۷ و برای ابعاد شناختی و عاطفی ۰/۷۴ و ۰/۸۶ محاسبه کردند. روایی همگرایی مقیاس را با شاخص کنش‌ورزی بین شخصی دیویس معادل ۰/۵۸ بدست آوردند. در ایران نیز

1. Affiliation Motivation Scale

2. General Self-Efficacy Scale

3. Sherer, Maddux, Mercandante, Prentice-Dunn, Jacobs & Rogers

4. Empathy Scale

جعفری، نوروزی و فولادچنگ (۱۳۹۶) پایایی مقیاس را به روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۸۴ برای بعد شناختی ۰/۷۴ و بعد عاطفی ۰/۸۷ بدست آمد. روایی همگرایی مقیاس نیز از طریق همبستگی با مقیاس ارتباط با همسالان در سطح ۰/۰۱ معنادار بود.

جهت اجرای پژوهش ابتدا پرسشنامه‌ها در قالب نسخه الکترونیکی تدوین شدند و با هماهنگی‌های لازم لینک ابزار در اختیار گروه‌های مختلف دانشجویی دانشگاه در فضای مجازی گذاشته شد و در مجموع ۴۱۰ نسخه تکمیل شده بود که با کنار گذاشتن نسخه‌های مخدوش ۳۸۰ مورد وارد تحلیل شد. معیار ورود به پژوهش رضایت شرکت‌کنندگان و معیار خروج نیز پاس‌نامه ناکامل یا مخدوش بود. جهت بررسی و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و جهت بررسی برازش مدل از مدل‌یابی معادلات ساختاری در قالب نرم افزارهای Spss22 و Lisrel8.8 استفاده شد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۳۸۰ دانشجو (۲۵۱ دختر و ۱۲۹ پسر) شرکت کردند. میانگین سنی پسران ۲۳/۶ و میانگین سنی دختران ۲۲/۳ سال بود. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. قبل از اجرای تحلیل پیش‌فرض‌های معادلات ساختاری شامل نرمال بودن توزیع، استقلال خطاها و همخطی چندگانه بررسی شد. برای پیش‌فرض طبیعی بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کلموگروف-اسمیرنف استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱ نشان داد توزیع نرمال همه متغیرها نرمال است ($P > 0.05$).

جدول ۱. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنف جهت بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

متغیر	Z	P
انگیزه تعلق	۰/۱۰۸	۰/۲۰۰
همدلی	۰/۰۸۹	۰/۲۰۰
خودکارآمدی	۰/۱۸۴	۰/۱۴۵
رفتارهای جامعه‌پسند	۰/۲۰۵	۰/۱۰۳

برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد که نتایج نشان از عدم همبستگی بین خطاها داشت ($D.W = 1.78$ ، دامنه بین ۱/۵ تا ۲/۵ قابل قبول است). برای بررسی همخطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از عامل تورم واریانس (VIF) و تحمل (Tolerance) استفاده شد که نتایج نشان داد عدم همخطی بین متغیرها برقرار است (دامنه VIF کمتر از ۵ و تحمل بالاتر از ۰/۱ بدست آمد). پیش‌فرض دیگر برقراری رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته است

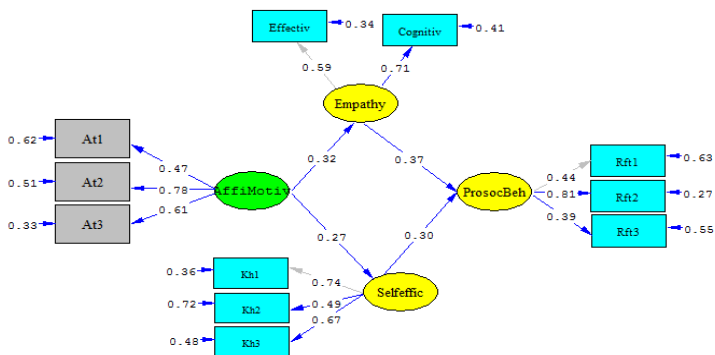
که با همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن همراه با میانگین و انحراف معیار متغیرها در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و همبستگی بین متغیرهای پژوهش

دوربین- واتسون	Tolerance	VIF	۳	۲	۱	میانگین	انحراف معیار	همبستگی
	۰/۷۴	۱/۳۴			-	۴/۷۱	۲۵/۴۷	۱. انگیزه تعلق
۱/۷۸	۰/۷۵	۱/۳۲		-	۰/۴۱**	۶/۰۳	۷۲/۵۶	۲. همدلی
	۰/۷۲	۱/۳۸		-	۰/۴۳**	۷/۴۹	۵۹/۹۸	۳. خودکارآمدی
	-	-	۰/۴۸**	۰/۵۷**	۰/۳۱**	۸/۱۰	۵۸/۲۷	۴. رفتارهای جامعه‌پسند

** $P < 0.01$

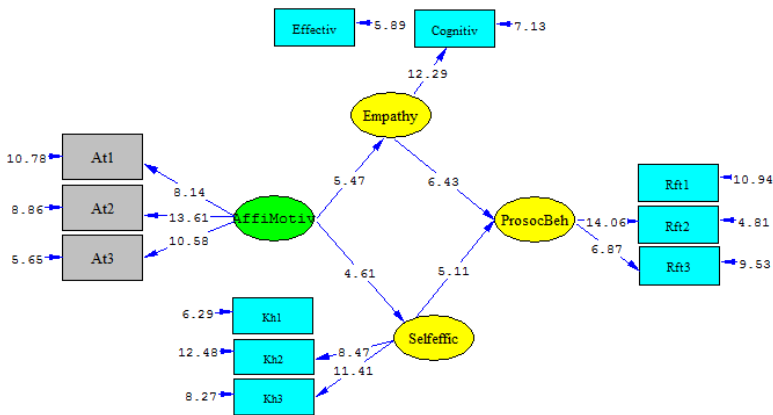
چنانکه در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین انگیزه تعلق با همدلی ($P < 0.01$ و $r = 0.41$)، خودکارآمدی ($P < 0.01$ و $r = 0.45$) و رفتار جامعه‌پسند ($P < 0.01$ و $r = 0.31$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین همدلی با خودکارآمدی ($P < 0.01$ و $r = 0.43$) و رفتار جامعه‌پسند ($r = 0.57$) و رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین خودکارآمدی با رفتار جامعه‌پسند نیز ($r = 0.48$) و ($P < 0.01$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش به بررسی برازش مدل پرداخته شد، بر همین اساس به منظور ارزیابی الگوی پیشنهادی، الگوی مدل معادلات ساختاری مورد استفاده قرار گرفت. در مرحله اول برای بررسی روابط متغیرهای مکنون از برازش کلی مدل و در ادامه ضرایب مربوط به روابط ساختاری (اثرات مستقیم و غیر مستقیم) مورد تحلیل قرار گرفت.

Chi-Square=386.74, df=188, P-value=0.00000, RMSEA=0.048

شکل ۲. روابط بین انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی در حالت استاندارد

1. Structural Equation Model

Chi-Square=386.74, df=188, P-value=0.00000, RMSEA=0.048

شکل ۳. روابط بین انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی در حالت معناداری

ابتدا جهت تعیین برازش کلی مدل، شاخص برازش مدنظر قرار گرفت. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۳ ارائه شده است. برای شاخص برازندگی χ^2/df مقادیر کوچکتر از ۳ مناسب و هرچقدر به صفر نزدیکتر باشد حاکی از برازش خوب الگو می‌باشد. برای شاخص‌های GFI و IFI و CFI مقدار نزدیک به ۰/۹۰ و بالاتر به عنوان برازش نیکویی قابل قبول تلقی می‌شود که نشان دهنده خوب بودن مدل می‌باشد. در ارتباط با شاخص $RMSEA$ مقادیر نزدیک به ۰/۰۵ یا کمتر نشان دهنده برازش خوب الگو و مقدار ۰/۰۸ یا کمتر بیانگر خطای منطقی تقریب است؛ مقدار بالاتر از ۰/۱۰ نشان از الزام رد کردن الگو می‌باشد (هومن، ۱۳۸۴). شاخص‌های برازش ارائه شده در جدول ۳ نشان از برازش مطلوب مدل دارد.

جدول ۳. شاخص‌های برازندگی برای الگوی تدوین شده

شاخص‌های برازندگی الگو	X2	df	X2/ df	GFI	IFI	TLI	CFI	RMSEA
بعد از اصلاح	۳۸۶/۷۴	۱۸۸	۲/۰۵	۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۰۴۸

۱. نسبت خی دو به درجه آزادی
۲. شاخص نیکویی برازش
۳. شاخص برازندگی افزایشی
۴. شاخص برازش تطبیقی
۵. شاخص تاکر-لویی
۶. جذر برآورد واریانس خطای تقریب

بعد از بررسی شاخص‌های برازش مدل مورد مطالعه، روابط متغیرها در مدل تدوین شده بررسی شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. ضرایب مدل تبیین رفتار جامعه‌پسند بر اساس انگیزه تعلق، با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی

مسیر مستقیم	ضریب رگرسیونی	آماره t	P
اثر انگیزه تعلق بر همدلی	۰/۳۲	۵/۴۷	۰/۰۰۱
اثر انگیزه تعلق بر خودکارآمدی	۰/۲۷	۴/۶۱	۰/۰۰۸
اثر همدلی بر رفتار جامعه‌پسند	۰/۳۷	۶/۴۳	۰/۰۰۱
اثر خودکارآمدی بر رفتار جامعه‌پسند	۰/۳۰	۵/۱۱	۰/۰۰۳

۲/۵۸ > t، در سطح ۰/۰۱ و ۱/۹۶ > t، در سطح ۰/۰۵ معنادار است

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از فرضیه‌های پژوهش از طریق ضرایب رگرسیونی در مدل معادلات ساختاری در جدول ۴ نشان می‌دهد که اثر انگیزه تعلق بر همدلی ($\beta = ۰/۳۲$, $p < ۰/۰۱$)، اثر انگیزه تعلق بر خودکارآمدی ($\beta = ۰/۲۷$, $p < ۰/۰۱$)، اثر همدلی بر رفتار جامعه‌پسند ($\beta = ۰/۳۷$, $p < ۰/۰۰۱$)، اثر خودکارآمدی بر رفتار جامعه‌پسند ($\beta = ۰/۳۰$, $p < ۰/۰۰۱$) مثبت و معنادار بود. همچنین برای بررسی نقش واسطه‌ای همدلی و خودکارآمدی در ارتباط بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند از آزمون سوبل استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ گزارش شده است.

جدول ۵. نتایج حاصل از بررسی نقش واسطه‌ای همدلی و خودکارآمدی در ارتباط بین انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند از طریق آزمون سوبل

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	متغیر میانجی	Sobel's test (z)	P
انگیزه تعلق	رفتار جامعه‌پسند	همدلی	۷/۹۲	۰/۰۱
انگیزه تعلق	رفتار جامعه‌پسند	خودکارآمدی	۵/۲۷	۰/۰۱

نتایج حاصل از آزمون سوبل در جدول ۵ نشان می‌دهد که متغیر همدلی در ارتباط بین انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند ($Z = ۷/۹۲$, $p < ۰/۰۱$)، نقش واسطه‌ای معناداری دارد. متغیر خودکارآمدی نیز در ارتباط بین انگیزه تعلق و رفتار جامعه‌پسند ($Z = ۵/۲۷$, $p < ۰/۰۱$)، نقش واسطه‌ای معناداری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، بررسی مدل رابطه بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی و خودکارآمدی بود. که یافته‌ی اصلی پژوهش، معنادار بودن این رابطه را تأیید می‌کند و این یافته هم‌جهت با نتایج چنگ و همکاران (۲۰۲۰)، تابارس (۲۰۱۹)، واندرگراف و همکاران (۲۰۱۸)، چیرچیا و سینگر (۲۰۱۷)، دیکتی و همکاران (۲۰۱۶)، نافو-نوام و همکاران (۲۰۱۵)، داویدو و بانفلید (۲۰۱۵)،

ونتزل (۲۰۱۴)، زاسکودنا و همکاران (۲۰۱۳)، ترکمن ملایری و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۸) و نظام و رضایی (۱۳۹۷) است.

در جهت تبیین ارتباط مستقیم بین انگیزه تعلق با همدلی، می‌توان از سلسله مراتب نیازهای مازلو کمک گرفت، بر اساس نظریه مازلو (۱۹۸۱)، پس از برآورده شدن نیازهای فیزیولوژیکی و ایمنی، سطح سوم نیازهای انسانی اجتماعی است و انگیزه تعلق خاطر را شامل می‌شود. بر این اساس، نیاز به روابط بین فردی باعث ایجاد رفتار می‌شود؛ شامل دوستی، صمیمیت، اعتماد و پذیرش، دریافت و دادن محبت و عشق، وابسته بودن، جزئی از گروه بودن (خانواده، دوستان، کار). از طرفی نیز همدلی به عنوان ظرفیت بنیادی انسانی و به عنوان توانایی تجربه جهان از دیدگاه دیگران و تجربه اشتراکی احساس‌های آنها تعریف شده است (دیکتی و همکاران، ۲۰۱۶). فردی که انگیزه تعلق بالایی دارد و برای جزئی از گروه بودن، وابستگی، ایجاد روابط بهتر با افراد دیگر تلاش می‌کند، در نهایت بهتر می‌تواند جهان را از دیدگاه آنها بهتر تجربه کند و احساس‌های اشتراکی بین آنها زیاده‌تر خواهد شد. بدین ترتیب با افزایش ارتباط و به اشتراک گذاشتن دیدگاه‌های مشترک حس همدلی نیز در بین افراد بیشتر می‌شود.

یافته بعدی بر ارتباط مستقیم بین انگیزه تعلق با خودکارآمدی تاکید می‌کند. انگیزه تعلق، بیان می‌کند که فرد به گروه اجتماعی وابستگی داشته یعنی گروهی را دوست می‌دارد و گروه هم به او علاقه نشان می‌دهد. نیاز به محبت دو جنبه فردی و اجتماعی دارد به طوری که گاهی افراد به یکدیگر علاقمند می‌شوند و گاهی گروه‌ها به یکدیگر نیازمند می‌شوند (گیلبرت، ۲۰۱۵). زمانی که فرد سلسله مراتب نیازها را طی کند و در آنها خود را بالاتر می‌برد در واقع تلاش می‌کند که به شکوفایی در پتانسیل‌ها و بالا بردن سطح خود کمک کند، از طرف دیگر از نظر بندورا (۲۰۰۶) نیز، خودکارآمدی در واقع قضاوت خود فرد در مورد توانایی‌ها و سطح خود و همچنین اثراتی است که این توانایی‌ها بر آینده فرد می‌گذارد. به این ترتیب ارتباط بین انگیزه تعلق و خودکارآمدی تبیین می‌شود. از طرفی بر اساس نظر تابارس (۲۰۱۹) انگیزه تعلق ارتباط و هم‌نوایی بین افراد در گروه‌های مختلف را نشان می‌دهد وقتی افراد احساس می‌کنند به جایی تعلق دارند و دیگران آنها را مورد تایید قرار می‌دهند نسبت به خود و گروهشان احساس مثبتی پیدا کرده و در پی نشان دادن شایستگی‌های خود به افراد دیگر و کسب توانایی بالاتر هستند این رویه می‌تواند انگیزه افراد را بالا برده و به طور مستقیم بر خودکارآمدی آنها تاثیر مثبتی داشته باشد.

یافته دیگر پژوهش ارتباط مستقیم بین همدلی با رفتار جامعه‌پسند را نشان می‌دهد. بر اساس نظر داویدو و بانفلید (۲۰۱۵) نقش همدلی در انجام رفتارهای مطلوب اجتماعی و همچنین پرهیز از رفتارهای ضد اجتماعی، مشهود است. در تفسیر این رابطه بین همدلی و رفتار جامعه‌پسند می‌توان گفت که همدلی رفتارهای اخلاقی را در فرد فعال می‌کند و باعث می‌شود فرد برای ورود به موقعیت‌های اجتماعی برانگیخته شود. در واقع همدلی در فرایندهایی که برانگیزاننده رفتارهای جامعه‌پسند هستند، نقش محوری و اساسی دارد. به این ترتیب که همدلی به فهم یا پیش‌بینی آنچه که دیگران ممکن است فکر کنند یا احساسی که ممکن است دیگران داشته باشند منجر می‌شود، پس افراد از این طریق نسبت به نیازهای دیگران و عوامل موقعیتی که ممکن است این نیازها را ایجاد کند حساس می‌شوند.

این مهارت بر اساس نظر وان‌درگراف و همکاران (۲۰۱۸) نقش اساسی در رفتار مناسب‌تر اجتماعی و همچنین فهم افکار و احساس‌های دیگران و پذیرش دیدگاه‌های آنها و به طور کلی بالا رفتن مهارت‌های فرد رفتار جامعه‌پسند دارد.

یافته دیگر نیز ارتباط مستقیم بین خودکارآمدی با رفتار جامعه‌پسند را نشان می‌دهد. رفتارهای اجتماعی مطلوب (مانند کمک به دیگران، اشتراک‌گذاری، مهربانی و مشارکت) و بی‌تفاوتی اخلاقی (مانند بهانه‌جویی برای رفتارهای بد، مسئولیت‌ناپذیری درباره نتایج و سرزنش کردن قربانی) با یکدیگر ارتباط عکس دارند (ونتزل، ۲۰۱۴). ولی از طرف دیگر، خودکارآمدی، رفتارهای جامعه‌پسند را تشویق می‌کند و در نتیجه باعث جلوگیری از بی‌تفاوتی اخلاقی می‌شوند (تابارس، ۲۰۱۹). از آنجایی که بر اساس نظر بری و براون (۲۰۱۷)، هر رفتاری که از طریق تغییر تمرکز و توجه فرد به نیازهای خود، یا از طریق تشویق و ترغیب و تمرکز فرد به نیازهای دیگران، منجر به تغییر رفتار فرد و حرکت او به سمت انجام رفتارهای مطلوب‌تر از نظر اجتماع حرکت دهد، می‌تواند از عوامل موثر بر روی رفتارهای جامعه‌پسند باشد. به این ترتیب زمانی که تفکر خودکارآمدی، فرد را به سمت کمک به دیگران، اشتراک‌گذاری و مشارکت با دیگران در کارها پیش می‌برد، در واقع رفتارهای جامعه‌پسند را تحت تاثیر قرار می‌دهد و سطح آنها را فرد بالاتر می‌برد.

در تبیین یافته پژوهش که مبنی بر ارتباط غیرمستقیم معنادار بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری همدلی است، می‌توان گفت با توجه به نظری که نافو-نوام و همکاران (۲۰۱۵) در زمینه رفتار جامعه‌پسند مطرح می‌کند، رفتار جامعه‌پسند در واقع رفتاری است که در آن کمک به دیگران، همکاری با آنها، حمایت از آنها و همچنین همدردی و همدلی با آنها از رفتارهای اصلی به حساب می‌آید. از طرفی نیز بر اساس نظریه مازلو، انگیزه تعلق بالا در افراد باعث می‌شود که آنها نیاز و خواست بیشتری به ارتباط با دیگران داشته باشند (خدایانه‌ی، ۱۳۹۸) و بنابراین بیشتر تمایل داشته باشند که رفتارهایی را در خود تقویت کنند که نشانه‌های همکاری و همدلی و کمک به دیگر اعضای جامعه در آن محسوس باشد که در نهایت منجر بالا رفتن رفتارهای جامعه‌پسند در آنها می‌شود. به این ترتیب می‌توان ارتباط بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند را تبیین کرد که این ارتباط با میانجی‌گری همدلی محکم‌تر می‌شود.

یافته دیگر پژوهش این بود که ارتباطی غیرمستقیم و معنادار بین انگیزه تعلق با رفتار جامعه‌پسند با میانجی‌گری خودکارآمدی وجود دارد. به منظور تبیین این یافته می‌توان به این نکته اشاره کرد که خودکارآمدی بر اساس نظریه بندورا (۲۰۰۶)، شامل باورهای فرد در مورد توان سازماندهی و اجرای موثر تکالیف در حیطه مشخص است که به هدف‌های خاصی می‌انجامد. با توجه به اینکه باورهای یک فرد، تعیین‌کننده رفتارهای او است، بنابراین باورهای خودکارآمدی در افراد بر فعالیت‌ها، تلاش و پشتکار آنها تاثیر خواهد گذاشت. براساس سلسله مراتب نیازهای مازلو، ارضای نیازها از جمله انگیزه تعلق و حرکت در مسیری که منجر به ارضای این نیازها شود، زمینه‌های رضایت فردی را فراهم می‌کند، و منجر به مثبت‌تر شدن باورهای فرد در مورد خود و در نتیجه بالاتر رفتن تفکر خودکارآمدی در فرد

می‌شود. از طرفی نیز می‌توان با اشاره به اکتسابی بودن رفتارهای جامعه‌پسند، این ارتباط را مشخص کرد که زمانی که افراد خودکارآمدی بالاتری در خود می‌بینند، بیشتر و با قاطعیت بیشتری در مورد رفتارهایشان در موقعیت‌های متفاوت اجتماعی تصمیم‌گیری کنند که این شیوه می‌تواند هم بر خود فرد و هم بر دیگران تاثیر بگذارد. بنابراین تاثیرات مثبتی که فرد از بودن در گروه و اجتماع می‌گیرد می‌تواند خودکارآمدی را تقویت کند و بهبود خودکارآمدی نیز باعث اثرات مثبت بر گروه و اجتماع از طریق انجام رفتارهای مطلوب اجتماعی می‌شود.

در مجموع، نتایج این پژوهش نشانگر نقش واسطه‌ای همدلی و خودکارآمدی در رابطه بین انگیزه تعلق و رفتارهای جامعه‌پسند بود. همانطور که مشاهده شد، انگیزه تعلق به طور مستقیم بر همدلی و خودکارآمدی و غیرمستقیم بر رفتار جامعه‌پسند اثر مثبت داشت. این یافته بر اهمیت انگیزه تعلق و نیاز افراد به گروه و اجتماع اشاره دارد. همچنین این یافته‌ها بر نگرش همدلانه و سطح خودکارآمدی در انجام رفتارهای جامعه‌پسند دلالت دارد. طبق این یافته‌ها پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی تدوین شوند که توانایی پذیرش و همدلی در کارهای گروهی و اجتماعی در افراد افزایش یابد که این موضوع نقش بالایی در ایجاد رفتارهای جامعه‌پسند خواهد داشت.

از جمله محدودیت‌های پژوهش استفاده از ابزار خودگزارشی بود. محدودیت دیگر در نظر نگرفتن عامل جنسیت بود که می‌تواند به صورت متغیر مستقل وارد مدل شود و اثرات آن بررسی شود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده جنسیت نیز مورد توجه قرار گرفته و از روش‌های دیگری در کنار پرسش-نامه جهت گردآوری اطلاعات استفاده شود. با توجه به شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی در دوران کودکی و نوجوانی پیشنهاد می‌شود این مطالعه در رده سنی کودکان و نوجوانان نیز انجام شود تا بهتر بتوان از نتایج آن استفاده کرد.

منابع

- بیجاری، فرح. (۱۳۹۱). رابطه قدردانی با ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای جامعه‌گرا در دانشجویان دختر و پسر. مطالعات روانشناختی، ۳۸(۳)، ۱۰۷-۱۳۳.
- ترکمن ملایری، مهدی؛ شیخ الاسلامی، راضیه. (۱۳۹۸). همدلی و رفتارهای جامعه‌پسند: نقش واسطه‌ای هیجان‌های اخلاقی، مجله روان‌شناسی تحولی، ۱۵ (۵۹)، ۲۶۱-۲۷۱.
- جعفری، محمدعلی؛ نوروزی، زهرا؛ فولادچنگ، محبوبه. (۱۳۹۶). بررسی ساختار عاملی، پایایی و روایی مقیاس همدلی اساسی: فرم فارسی. مطالعات روانشناختی، ۲۵، ۲۴-۳۸.
- خدایپناهی، محمدکریم. (۱۳۹۸). انگیزش و هیجان. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- خطیبی، مینا؛ یوسفی، فریده. (۱۳۹۹). رابطه ذهن‌آگاهی و رفتار جامعه‌پسند دانشجویان: نقش واسطه‌ای راهبردهای شناختی تنظیم هیجان. فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، ۱۱(۴۱)، ۲۳۹-۲۶۰.

- زارع، حسین؛ عبدالزاده، حسن. (۱۳۹۱). مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی. تهران: آبیژ
- شیخ الاسلامی، راضیه؛ ترکمن‌ملایری، مهدی. (۱۳۹۶). تبیین علی رفتار جامعه‌پسند نوجوانان بر اساس فلسفه فراهیجانی مادر و هیجانات اخلاقی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۷(۲۸)، ۱-۲۲.
- صیدی، ستار؛ صفاری نیا، مجید؛ احمدیان، حمزه. (۱۳۹۸). مدل ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۹(۳۶)، ۱-۲۰.
- گنجی، حمزه. (۱۳۹۳). نظریه‌های شخصیت. تهران: ساوالان.
- محمدی، سحر. (۱۴۰۰). تدوین مدل ساختاری تبیین رفتار اجتماع‌گرا بر اساس انگیزه تعلق و حساسیت‌پردشدگی با میانجی‌گری خشم و اعتماد اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه بوعلی‌سینا همدان.
- نظام، حمیدرضا؛ رضایی، سعید. (۱۳۹۷). طراحی برنامه مهارت‌های همدلی مبتنی بر شناخت اجتماعی و بررسی اثربخشی آن بر رفتار جامعه‌پسند کارکنان خدمات فرودگاهی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۸(۲۹)، ۱۱۷-۱۳۱.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۴). مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. تهران: سمت
- Albiero, P; Matricardi, G; Speltri, D; Toso, D. (2009). The assessment of empathy in adolescence: A contribution to the Italian validation of the "Basic Empathy Scale". *Journal of Adolescence*, 32(2), 393-408.
- Bandura, A. (2006). "Guide for constructing self-efficacy scales," in *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*, Eds F. Pajares and T. Urda (Charlotte, CA: Information Age).
- Baumeister, R.F., & Leary, M.R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychol. Bull.* 117, 497-529. doi:10.1037/0033-2909.117.3.497
- Berry, D. R., & Brown, K. W. (2017). Reducing separateness with presence: How mindfulness catalyzes intergroup prosociality. In J. C. Karremans & E. K. Papies (Eds.) *Mindfulness in social psychology*. New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Caprara, G. V; Steca, P; Zelli, A& Capanna, C. (2005). A New Scale for Measuring Adults' Prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment*. 21, (2), 77-89.
- Carlo, G., Mestre, M. V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B. E. (2011). The longitudinal relations among dimensions of parenting styles, sympathy, prosocial moral reasoning, and prosocial behaviors. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 116-124.
- Carlo, G., Padilla-Walker, L. M., & Nielson, M. G. (2015). Longitudinal bidirectional relations between adolescents' sympathy and prosocial behavior. *Developmental Psychology*, 51, 1771
- Cheng, L., Ye, Y., Zhong, Z., Zhang, F., Hu, X., Cui, R., et al. (2020) Mediating effects of general self-efficacy on the relationship between the

- source of meaning in life and prosocial behaviors in vocational college nursing students: A cross sectional study. *PLoS ONE*, 15(12), e0243796
- Chierchia, G., & Singer, T. (2017). The neuroscience of compassion and empathy and their link to prosocial motivation and behavior. *Decision Neuroscience: An Integrative Perspective Elsevier Inc* 10.1016/B978-0-12-805308-9.00020-8
  - Contreras-Huerta, L. S., Lockwood, P. L., Bird, G., Apps, M. A. J., & Crockett, M. J. (2020). Prosocial Behavior Is Associated with Trans diagnostic Markers of Affective Sensitivity in Multiple Domains. *Emotion*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/emo0000813>
  - Cuadrado, E., Taberero, C., & Steinel, W. (2016). Determinants of prosocial behavior in included versus excluded contexts. *Frontiers in psychology*, 6, 2001.
  - Decety, J., Bartal, B.A., Uzefovsky, F., & Knafo-Noam, A. (2016). Empathy as a driver of prosocial behavior: highly conserved neurobehavioral mechanisms across species. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371(1686), 20150077 10.1098/rstb.2015.0077
  - DeWall, C.N., & Richman, S.B. (2011). Social exclusion and the desire to reconnect. *Soc. Pers. Psychol. Compass*, 5, 919–932.
  - Dovidio, J. F., & Banfield, J. C. (2015). Prosocial behavior and empathy. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Science (Second Edition)*, 216-220
  - Gaudiano, B. A., & Herbert, J. D. (2006). Self-efficacy for social situations in adolescents with generalized social anxiety disorder. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 35(2), 209-223.
  - Gilbert, P. (2015). Affiliative and prosocial motives and emotions in mental health. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 17, 381–389.
  - Hastings, P. D., Utendale, W. T., & Sullivan, C. (2007). The socialization of prosocial development. *Handbook of socialization: Theory and Research*, 4, 638-664.
  - Hill, C. (2014). An examination of the effectiveness of the Louisiana GEAR UP program in promoting self-efficacy, improving academic achievement and increasing teachers' aspirations for their students.
  - Holzel, B. K., Lazar, S. W., Gard, T., Schuman-Olivier, Z., Vago, D. R., & Ott, U. (2011). How does mindfulness meditation work? Proposing mechanisms of action from a conceptual and neural perspective. *Perspectives on Psychological Science*, 6(6), 537-559.
  - Kiverstein, J. (2015). Empathy and the responsiveness to social affordances. *Consciousness and Cognition*, 36, 532-542.
  - Knafo-Noam, A., Uzefovsky, F., Israel, S., Davidov, M., & Zahn-Waxler, C. (2015). The prosocial personality and its facets: Genetic and environmental architecture of mother-reported behavior of 7-year-old twins. *Frontiers in Psychology*, 6, 1-9.
  - Padilla-Walker, L. M., & Christensen, K. J. (2011). Empathy and self-regulation as mediators between parenting and adolescents' prosocial

- behavior toward strangers, friends, and family. *Journal of Research on Adolescence*, 21, 545–551.
- Pajares, F., & Schunk, D. (2001). The development of academic self-efficacy. *Development of achievement motivation*. United States, 7, 1-27.
  - Peguero, A. A., & Shaffer, K. A. (2015). Academic self-efficacy, dropping out, and the significance of inequality. *Sociological Spectrum*, 35(1), 46-64.
  - Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., & Rogers, R. W. (1982). The self-efficacy scale: Construction and validation. *Psychological Reports*, 51, 663-671.
  - Tabares, A. (2019). Prosocial behaviors and their relationship with empathy and self-efficacy for emotional regulation in adolescents disconnected from illegal armed groups. *Revista Criminalidad*, 61 (3), 221–46.
  - Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H.M., & Branji, S. (2018). Prosocial Behavior in Adolescence: Gender Differences in Development and Links with Empathy. *J Youth Adolescence*, 47, 1086–1099
  - Van Ryzin, M. J., Roeth, C. J., & Biglan, A. (2020). Mediators of Effects of Cooperative Learning on Prosocial Behavior in Middle School. *International journal of applied positive psychology*, 5(1-2), 37–52. <https://doi.org/10.1007/s41042-020-00026-8>
  - Weinstein, N., & Ryan, R. M. (2010). When helping helps: Autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 222-244.
  - Wentzel, K. R. (2014). Prosocial behavior and peer relations in adolescence. In L. M. Padilla-Walker & G. Carlo (Eds.), *prosocial development: A multidimensional approach* (pp. 178–200). New York, NY: Oxford University Press.
  - White, B. A. (2014). Who cares when nobody is watching? Psychopathic traits and empathy in prosocial behaviors. *Personality and Individual Differences*, 56, 116-121.
  - Zaskodna, H., Simek, J., & Mlcak, Z. (2013). The differences of the personality feature and of the emotional empathy for volunteering. *Acad. J. Interdiscipl. Stud*, 2, 411.